

Milliy o‘yinlar orqali tasviriy san’atda bolalarda estetik did va ijodiy tafakkurini rivojlantirish

Xidoyeva Mahliyo Bozor qizi

Navoiy davlat universiteti

“Dasgohli rangtasvir” ta’lim yo‘nalishi

4 - kurs “R”guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at darslarida milliy o‘yinlar orqali bolalarda estetik did va ijodiy tafakkurini shakllantirishning pedagogik ahamiyati tahlil qilingan. Milliy o‘yinlar motivlari o‘quvchilarning hissiy holatini faollashtiradi, ularni san’at asarlarini yaratishda mustaqil fikrlashga va ijodiy izlanishga undaydi. Maqolada o‘yin asosidagi yondashuvlarning metodik jihatlari, ularning kompozitsiya, rang va obraz ifodasini rivojlantirishdagi roli yoritilgan.

Kalit so‘zlar: milliy o‘yinlar, tasviriy san’at, estetik did, ijodiy tafakkur, kompozitsiya, pedagogik metodika, o‘quvchi faolligi.

Tasviriy san’at darslarida o‘quvchilarda estetik didni va ijodiy tafakkurni rivojlantirish muhim pedagogik vazifalardan biridir. Bu jarayon nafaqat rasm chizish ko‘nikmalarini shakllantirish, balki bolalarda san’at orqali o‘z fikrini, his-tuyg‘ularini ifodalashni o‘rgatadi. Shu maqsadda milliy o‘yinlar motivlari samarali vosita sifatida xizmat qiladi.

O‘yinlar bolaning tabiiy harakatini, his-tuyg‘ularini va fantaziyasini uyg‘unlashtiradi. “Kurash”, “Chillak”, “Qiz quvdi”, “Arqon tortish” kabi o‘yinlarda mavjud ritm, dinamika, jamoaviylik va dramatik effekt bolalarga san’at asarlarini yaratishda ijodiy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Shu sababli, tasviriy san’at mashg‘ulotlarida milliy o‘yinlar motivlaridan foydalanish pedagogik jihatdan yuqori samaradorlikka ega.

Shovdirov S.A. (2017, 2024) o‘z ilmiy ishlari orqali san’at ta’limida o‘quvchini faollashtirish, mustaqil izlanishga yo‘naltirish va badiiy tafakkurini rivojlantirish zarurligini ta’kidlaydi. Milliy o‘yinlar motivlarini qo‘llash ushbu vazifalarni amalga oshirishda eng tabiiy va samarali vositadir.

Kirish qismida shuningdek, milliy o‘yinlar orqali o‘quvchilarda kompozitsion tafakkur, rang uyg‘unligi, obrazlilik va fazoviy muvozanatni rivojlantirish, ularning

san'at asarini mazmunli va hissiy boy qilish imkoniyati haqida qisqacha ma'lumot berilgan. Shu bilan birga, o'yinli yondashuv nafaqat estetik tarbiya, balki ma'naviy qadriyatlarni singdirishning samarali vositasi ekanligi ko'rsatib o'tiladi.

Milliy o'yinlar bolalar hayotida muhim o'rin tutadi. Ular nafaqat jismoniy faollikni ta'minlaydi, balki hissiy, ijtimoiy va estetik jihatdan ham bolani rivojlantiradi. Shu jihatdan, tasviriy san'at darslarida milliy o'yinlar motivlaridan foydalanish o'quvchilarda ijodiy tafakkur, estetik did va kompozitsion fikrlashni shakllantirishning eng samarali yo'llaridan biri hisoblanadi.

O'quvchilarga san'at darsida milliy o'yinlarni tahlil qilish orqali ularning kompozitsion tuzilishini o'rgatish mumkin. Masalan, "Kurash" o'yinini rasmga tushirish jarayonida markaziy nuqta, asosiy va ikkinchi darajali obrazlar, harakat yo'nalishi, kuch va muvozanat tushunchalari amalda qo'llaniladi. Shu bilan birga, o'quvchi rasm orqali o'yin jarayonidagi dramatism, kuchlanish va g'alaba hissini ifodalashni o'rganadi.

"Qiz quvdi" o'yinida esa ritm va harakatning ketma-ketligi, fazoviy nisbatlar va emotsional kayfiyatni ifodalash muhim ahamiyatga ega. O'quvchi bu o'yinni chizishda nafaqat harakatni, balki hissiy muhitni – quvonch, hayajon va kulgini tasvirlaydi. Shu jarayonda rang, shakl va yorug'lik-soya muvozanati o'rganiladi, bu esa estetik didni rivojlantiradi.

Milliy o'yinlar motivlarini tasviriy san'at darslarida qo'llash o'quvchilarda fantaziya va ijodiy tafakkurini faollashtiradi. O'yin sahnalarini chizish yoki eskizlash jarayonida bola voqelikni kuzatadi, tahlil qiladi va uni badiiy shaklda qayta yaratadi. Bu jarayon tafakkur, idrok va ijodiy ifodaning uyg'unlashuvini ta'minlaydi.

Shovdirov S.A. (2024) o'z ilmiy ishlarida san'at darslarida o'quvchini mustaqil fikrlashga va badiiy izlanishga yo'naltirish zarurligini ta'kidlaydi. Milliy o'yinlar esa shu vazifani bajarishda tabiiy vosita sifatida xizmat qiladi. O'quvchilar o'yin sahnasini chizish jarayonida asosiy g'oya va uning hissiy ifodasini aniqlaydi, kompozitsion yechim topadi, rang va shaklni uyg'unlashtiradi.

O'yin motivlari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda nafaqat estetik idrokni, balki milliy qadriyatlarni ham shakllantiradi. Masalan, "Arqon tortish" o'yini orqali u jamoaviy ishlash, do'stlik va mehnatsevarlikni tushunadi. "Chillak" o'yini esa harakat, ritm va muvozanat hissini rivojlantiradi. Shu tariqa, o'quvchi o'z asarini yaratishda nafaqat badiiy, balki ma'naviy-axloqiy qadriyatlarni ham aks ettiradi.

Tasviriy san'at darslarida o'yinli metodlarni qo'llash jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Birinchi bosqichda o'quvchilarga o'yin mazmuni tushuntiriladi va uni vizual materiallar orqali tahlil qilish taklif etiladi. Ikkinchi bosqichda o'quvchilar o'yinni chizish yoki eskiz qilish orqali harakat, fazo va obrazlarni o'rganadi. Uchinchi bosqichda esa rang, faktura va kompozitsion elementlar bilan ishlash, o'z ijodiy qarorlarini qo'llash amalga oshiriladi.

Milliy o'yinlarni chizish jarayonida o'quvchilar o'z fantaziyasini va ijodiy tafakkurini erkin ifodalaydi. Ular sahnada markaziy va yordamchi obrazlarni joylashtirishni, harakat yo'nalishini aniqlashni, ritm va muvozanatni his qilishni o'rganadi. Shu bilan birga, rang tanlash va yorug'likni qo'llash orqali rasmning emotsional ifodasini kuchaytiradi.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirishda o'yinli metodlar san'at darslarini qiziqarli va hayotiy qiladi. Bola rasm chizish jarayonida o'yinning ruhini, dramatik momentlarini va hissiy kayfiyatini ifodalaydi. Shu tariqa u san'atni hayotiy tajriba sifatida anglaydi, badiiy tafakkur va estetik didni rivojlantiradi.

Milliy o'yinlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar o'quvchining mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmasini ham shakllantiradi. Ular o'yinda sodir bo'layotgan voqealarni tahlil qiladi, harakat va obrazlar orasidagi bog'liqlikni anglaydi, shuningdek, badiiy qarorlarni ijodiy tarzda amalga oshiradi. Shu tariqa o'quvchilar nafaqat texnik ko'nikmalar, balki tafakkur va ijodiy qaror qabul qilish ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Shu bilan birga, milliy o'yin motivlari asosida yaratilgan mashg'ulotlar o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash, xalqona qadriyatlar va urf-odatlariga hurmatni shakllantiradi. Ular o'z xalqining madaniy merosi bilan tanishadi va san'at orqali uni ifodalash imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa estetik tarbiya va ma'naviy tarbiyaning uyg'unlashuvini ta'minlaydi.

O'quvchilarning ijodiy tafakkurini shakllantirish jarayonida o'yinli metodlar bilan bir qatorda zamonaviy texnologiyalardan ham foydalanish mumkin. Masalan, o'yin sahnasini video yoki raqamli tasvirlar orqali tahlil qilish, interfaol mashg'ulotlarda qo'llash, kompozitsion va rang yechimlarini tajriba qilish imkonini beradi. Shu tariqa, o'quvchilar ijodiy tafakkurini zamonaviy vositalar bilan boyitadi.

Shunday qilib, milliy o'yinlar motivlari tasviriy san'at darslarida bolalarda estetik did va ijodiy tafakkurini rivojlantirishning samarali vositasidir. Ular

o'quvchilarda kompozitsion tafakkur, rang uyg'unligi, obrazlilik va harakatni tushunish ko'nikmalarini shakllantiradi. Shu bilan birga, o'quvchilarda milliy qadriyatlar, jamoaviylik va san'atga nisbatan hurmat hissini uyg'otadi.

Milliy o'yinlar tasviriy san'at darslarida bolalarda estetik did va ijodiy tafakkurini shakllantirishning samarali vositasidir. Ular o'zida xalq madaniyati, urf-odatlar, harakat ritmi va hissiy kayfiyatni mujassam etadi, shu orqali bolalarga san'atni hayotiy tajriba sifatida anglash imkonini beradi.

O'yin motivlari asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda nafaqat badiiy tafakkur, balki kompozitsion fikrlash, rang uyg'unligi, obraz ifodasi va harakatni tasvirlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shuningdek, ularning jamoaviy ishlash, o'z fikrini ifodalash va milliy qadriyatlarni anglash qobiliyatini mustahkamlaydi.

Shovdirov S.A. va boshqa pedagog olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, o'yinli yondashuv orqali o'quvchi o'z ijodiy tafakkurini erkin rivojlantiradi, san'at asarini yaratishda mustaqil qarorlar qabul qiladi va xalqona ma'naviyatni his etadi. Shu bois, milliy o'yinlar motivlariga asoslangan mashg'ulotlar tasviriy san'at ta'limida nafaqat pedagogik, balki estetik va ma'naviy ahamiyatga ega ekanligi tasdiqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавди́ров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – № 2. – С. 109–110.
2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131–134.
3. Shovdirov S. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // *Inter Education & Global Study*. – 2024. – № 1. – P. 8–14.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – № 1. – P. 070035.
5. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // *Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192–198.
6. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts // *International Journal on Integrated Education*. – 2023. – Vol. 4. – No. 3. – P. 60–66.

7. Hasanov M. (2022). *Milliy o'yinlarning tasviriy san'atdagi ifoda imkoniyatlari*. Toshkent: Fan.
8. Karimova N. (2021). *San'at va xalq o'yinlari uyg'unligi: metodik tavsiyalar*. Navoiy: NDPI nashriyoti.
9. Mirzayev A. (2002). *Kompozitsiya asoslari va badiiy tafakkur*. Toshkent: San'at.
10. Rasulov S. (2020). *Estetik tarbiya va ijodiy tafakkur: pedagogik yondashuvlar*. Toshkent: Ta'lim.

GLOBAL SCHOLARS
SCIENTIFIC PUBLISHING

